

KARIKÓ-HÁJAS CSILLA

NYOLCVANHÉT GYERTYA

Gyerekkoromban – telente – nagyapával almát sütöttünk a sparheltben. Felsorakoztattuk őket a tepsire és fűtöttünk veszettül, hogy hamar kész legyen. A sütő ajtaját fontoskodva nyitottam ki, még az arcomba csapó perzselő hőség sem állított meg.

Az almák összefonnyadtak, héjuk pont olyan lett, mint nagyapa kezén a bőr. Kiszaladt alóla a hús.

A sült alma jellegzetes illatát néha még ma is érzem, és ezer más közül felismerem. Pedig azóta, hogy hol van már nagyapa, csak az Isten tudja. Vajon a sparhelt őrzi-e még az emlékét annak, hogy egyszer egy kisgyerek sült almára várva viháncolt előtte?

Hosszú évek teltek el, rég felnőttem, ezzel az emlékekkel sokáig nem is gondoltam. De úgy szeretném még egyszer kinyitni a sütő ajtaját.

A sparhelt másik oldalán most nagymama szedi szakadozva a levegőt. Készülődik a nagy útra, már nem ismer meg. Megrogyant, roskadozik benne a lélek.

Még időben hazaértem, hogy elköszönjek tőle. Szorosan megöleltem, hogy sokáig emlékezzen rá, és ha majd egyszer engem ölel így az unokám, karja melegét továbbadhassam neki.

Azt mondják, a halál citromillatú. A halál nem a barátom. Itt settenkedik körülöttem, és semmi meg nem állítja. Közelgő lépteinek zajára figyel fülem. Az idő úgy szedi a lábát, mint akinek korbáccsal verik a hátát.

Nagymama nyolcvannyolcadik évét taposta. Hálás vagyok, hogy a vonásai tovább élnek a lánya arcán.

Az ember amikor megszületik, de még mielőtt tudatára ébred, már akkor elmorzsol néhány évet az ujjai között. Vajon mikor kifelé menetel az élethől, a végére ott sem emlékszik?

A temetésről három kép villan be összesen, mindhárom nagyon megrettentett.

A test elhasználódott és a lélek már nem bírt megmaradni benne. Az, hogy nagymama tényleg meghalt és mi eltemetjük, csak akkor tudatosult

bennem, mikor a virrasztó férfiak mély baritonján felcsendültek a halotti énekek. Akkor döböntem rá, hogy nagymama elfogyott.

Nem sírtam. A mi fajtánknak befelé folyik a könnye.

Kék kabátomban és a piros nadrágomban csak álltam a koporsója mellett, mint egy riadt, színes tollú kismadár, s arra gondoltam, hogy micsoda butaság feketében temetni. Az ember nem a ruhájával gyászol, hanem a lelkében és az én lelkem már eléggé fekete. Olyan sötét lett benne, hogy jó darabig nem világítja be ezer gyertya sem.

Épphogy csak elkezdődött az év és nekem már nincs nagymamám. Hát hogy van ez?

Mikor a koporsó négy sarkán helyükre kerültek a csavarok, megértettem végképp, hogy nagymamát eltemetjük, tényleg eltemetjük.

Édesapát arra kértem, a szemfedéllel csak a nyakáig takarjuk be, hogy kapjon levegőt. Aztán hirtelen vihogni szerettem volna, milyen ostoba vagyok, hisz nagymamának ez már csak a teste, amiben nem lakik senki. Az Isten adta őt is közénk, és most szépen visszakérte.

Már nagyapát korholja fenn a magasban, s földi bajokkal nem gondol többet. Ez a rendje, mégis azt érzem, mintha valami iszonyúnak futnék elébe.

És a legvégén, mikor négy sírásó leengedte a koporsót és ráhányták azt a rengeteg sok földet, akkor értettem meg harmadjára, hogy innen már nincs tovább. Tényleg eltemettük. Végleg.

Azóta elvesztem én a világ közepén, azzal a biztos tudattal, hogy rajtam nem segíthet már senki emberfia többé.

Eddig a mese egy asszonyról, aki tündérré vált...

Mióta nagymama meghalt, nehezebben írok.

Ujjaim alól szerteszaladnak a szavak, nem bírom összeretelni őket. És mérgeznek is, akár a higanycseppek.

Mikor valami izgalmas történik velem, eszembe jut: ezt majd okvetlenül elmesélem nagymamának, ha hazamegyek. Aztán ráébredek, hogy én már bizony soha semmit nem mesélek neki. A koporsóban úgy feküdt, mint egy idegen, mert az én nagymamám sosem hordott feketét, és főleg nem volt ekkora álla.

Mikor a virrasztó után magára hagytuk, hogy utoljára pihenjen a házban, ahol a folyton rotyogó pörkölték és sütemények között, háttérben a Kossuth-rádió zümmögésével és a hűvös nagyszobában rekedt legyek döngésével az életét töltötte, azon méltáztam, vajon az én életemnek milyen kerete lesz?

Néhány éve egy cigányasszony azt jósolta, sokáig fogok élni, sokra viszem. A nevemre hosszú ideig emlékeznek majd, utódaim sokáig sütkéreznek jó híreben. Könnyű annak, akit én szeretek, napsütéses az élete. Szavamra kapuk nyílnak előtte, akadálytalanul haladhat az útján. De jaj a hamis embernek, haragom, mint a hurrikán, elpusztít mindent maga körül, nem áll meg előtte semmi. A nagy szívnek ára van, türelem kevés jár hozzá.

Villogó barna szeme volt és jót akart nekem, de ez a fajta jóakaró engem megijesztett. Azóta az agyam egy távoli zegzugában ott honol a jóslat, hogy minden meg van írva előre, nem változtathatok rajta egy jottányit sem. Én pedig a szabadságot akarom, a döntés jogát, hogy választhassak, még ha felelősség is az.

Időnként mégis eszembe jut a cigányasszony, s ilyenkor hosszan nézem a határozott, mély vonalakat, miket tenyerembe rótt az Isten. Mintha egy könyv lapjait forgatnám, melynek nyelvét nem értem és ki tudja, van-e jogom a lapozásához.

Nagymama gyöngyházfény volt a pillangók szárnyán, friss esőillat nyári zápor után, nagymamánál otthon volt a lelkem.

Szeretném, ha már könnyebb lenne elfogadni, hogy elköltözött és én még nem tudok utána menni.

Szeretném, ha már könnyebb lenne nélküle élni.

Nyolcvanhét nyár – ennyi egy élet.

Elmúlik minden.

Nagymama mézeskalács receptjét egy fiók mélyén őrzöm. Nagy, szálkás betűkkel írta egy megsárgult lapra, hogy emlékezzek rá, mikor ő már messze jár. Mióta meghalt, csak nézegetem a papírt. Ezerszer sütöttem azóta, de ugyanezt a receptet soha. Nem merem. Félttem, hogy ugyanolyan illata lenne, mint amikor nagymama konyhájában álltam a sparhelt előtt, amelyben hangosan pattogott a tűz, én pedig nevettem valamin. Még nagyapa is vidáman hunyorgott a szemüvege alatt. Azt nem bírnám. Talán majd az unokámmal megsütöm én is, és saját nagy betűimmel továbbadom az örökséget.

Nyolcvanhét nyár – ennyi egy élet.
Csontomat tépi az űr.

A régi házat megveszi valaki, valaki más költözik oda. Furcsa lesz elmenni a kapu előtt, mely mögött egy idegen kutya csóválja majd a farkát egy idegen gazda előtt. Nem bírom. Idegenek fognak annál az asztalnál ülni, ahol nagyapa borotválkozott, ahol tejeskávét reggeliztem beleaprított kenyérral. Ahol az ajtófélfán tartottuk számon, hogy ki mennyit nőtt a nyáron. Én mindig csaltam, ahogy csak bírtam. Azt az ajtót majd valaki lefesti, és talán egy következő nagymama fogja mérni rajta saját unokája magasságát. Ahol a cukormázat kevertem a mézeskalács tetejére, míg a karom majd leszakadt. Ahol nagymama belecsípett a nyers tésztába és megkóstolta, hogy jó-e, én meg undorodtam tiszta szívemből.

Nyolcvanhét nyár – ennyi egy élet.
Ha üvöltének – segítene?

Valaki más fog abban a házban emlékeket gyűjteni. Az én időm lejárt. Ahol magasan szálltam a hintával és nem gondoltam a jövővel, más fog pókokra vadászni, mert olyan gusztustalanok, hogy jobb agyonütni mindet. A barátnői mindig csodálkoztak. Nahát, Gizike, milyen szépre megnőtt az unokád, tiszta apja! Nagymama meg kihúzta magát és büszkén bólogt, hogyne, hát az ő fia, azért az mégiscsak valaki.

Más lesz a háznak az illata is, a nagymamáé meg lassan elszivárog az ajtó alatt. Szertefoszlik, amit a tüdő már nem bír beszippantani. Masszív orvosságzag terjengett ott mindig, mert nagymama – megelőzőképp – akkor is bekapdosott valami bogyót, ha a rádió csak esőt mondott.

Nyolcvanhét nyár – ennyi egy élet.
Hazamegyek én is egyszer.

A vietnámi balzsam szűrős szagáról mindig nagymama jut eszembe. Gyógyír volt az minden bajra: fejfájásra, izomlázra, bokaficamra. Azt mondják, az illatok egy másodperc töredéke alatt visszarepítenek oda, ahol először éreztük őket. Látom magam körül a nagy dunyhát, amivel takaróztam, a vaskos orvosságos szatyrokat, ahol a világ összes nyavalyájára akadt gyógyszer, amelyek nagymamát ilyen sokáig életben tartották. Biztonságot nyújtott ez a

jellegzetes illat. Nagymama már messze jár, de ahányszor kinyitom a balzsamos tégelyt és beleszippantok, visszacsalogatom magamhoz.

Nyolcvanhét nyár – ennyi egy élet.
Nekem mennyi jut?

Most majd idegenek szereznek ott új emlékeket. Az enyémeik elkopnak, megfakulnak, mire észbe kapok, már az én tortámon ég nyolcvanhét gyertya. Ráncos a kezem, testem alig eszmél, rólam írja az unokám, hogy jó nagyanyja voltam.

